

ALEKSANDRA TOMASZUK

WSP Bydgoszcz

MISTRZOWIE ZAKŁADÓW ELEKTRONICZNYCH

Postęp naukowo-techniczny powoduje widoczne przeobrażenia w charakterze funkcji mistrza. Następuje zmierzch tradycyjnego mistrza, zwanego majstrem, który związany był z produkcją mało zmechanizowaną i niemową. Działał on głównie jako współwyciągacz i organizator produkcji. Obecny mistrz - to mistrz dyplomowany nowoczesnej produkcji /elektronicznej i innej/, który styka się z innymi problemami w pracy. Spełnia on szczególną rolę w realizacji zadań zakładu pracy, jest bowiem kierownikiem i organizatorem produkcji, jest również wychowawcą podległych mu pracowników. Nie jest to łatwe zadanie w jego pracy zawodowej. Dlatego też wzrasta zainteresowanie problematyką roli mistrza. Jednym z ważniejszych czynników determinujących prawidłowe funkcjonowanie zakładu pracy jest właściwe określenie roli i pozycji mistrza.

W naszym kraju, status mistrza, jego uprawnienia i obowiązki uregulowane zostały po raz pierwszy Uchwałą Prezydium Rządu z 2 lutego 1951 r. Niestety, szybki rozwój kraju, konieczność realizacji nowych zadań w warunkach zwiększonej odpowiedzialności mistrzów spowodowały, że 31.10.1972 r. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wydał wytyczne nr 36 w sprawie uprawnień i obowiązków mistrza w przedsiębiorstwach gospodarki uspołecznionej. Nie rozwiązały one jednak wszystkich spraw, jakie narodziły wokół problemów związanych ze stworzeniem mistrzom odpowiednich warunków do dobrego i skutecznego działania. W celu kompleksowego rozwiązania zagadnień związanych z prawami i obowiązkami mistrzów oraz ich kształceniem i doskonaleniem Rada Ministrów PRL w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych podjęła w dniu 23.1.1976 r. uchwałę Nr 21 w sprawie obowiązków i uprawnień mistrzów w zakładach pracy".

Uchwała składa się z 5 zasadniczych części:

- 1/ wymaganie kwalifikacyjne wobec mistrzów,
- 2/ wprowadzenie tytułów "starszy mistrz" i "mistrz dyplomowany",
- 3/ sprawy kształcenia i doskonalenia mistrzów,
- 4/ zakres obowiązków mistrzów,
- 5/ zakres uprawnień mistrzów.

Można powiedzieć, że uchwała ta wprowadziła wiele zmian dotyczących obowiązków, a także uprawnień wynikających z funkcji mistrza jako kierownika, jak również wychowawcy podległych mu pracowników. Z punktu widzenia pedagogiki pracy szczególnie ważne jest określenie, że mistrz pełni funkcje kierownika i wychowawcy zespołu pracowników wyodrębnionego odcinka działalności, określonego w strukturze organizacyjnej zakładu pracy.

Mistrzowie pełniący funkcję kierowniczą, określani zwyczajowo jako średni dozór są społecznie zróżnicowani ze względu na: płeć, wiek, wykształcenie, inne parametry osobowe. W całości jednak zaliczani są do grupy pracowników umysłowych najniższego szczebla.

Na stanowisko mistrza pracownik mianowany jest przez dyrekcję zakładu. Osoba pełniąca funkcję mistrza - kierownika traci swój tytuł wraz z odwołaniem go z zajmowanego stanowiska. Mistrz kieruje pracą podległego jemu zespołu. Jego bezpośrednim przełożonym może być starszy mistrz lub kierownik wydziału. W przypadku pracy wielozmianowej, mistrz kieruje pracą jednej zmiany i nazywany jest mistrzem zmianowym. Mistrzowie zmienowi podlegają starszemu mistrzowi /nadmistrzowi/ a ten kierownikowi wydziału.

Mistrzowie kierują oddziałami produkcyjnymi jak również oddziałami pomocniczymi, np. energetycznymi, remontowymi i innymi. Liczba mistrzów w zakładach produkcyjnych nie jest ściśle określona. Zależy ona m.in. od wielkości, rodzaju i organizacji produkcji w zakładzie. Każdemu mistrzowi podlega kilka brygad, kierowanych przez brygadzystów, którymi są z reguły wysokokwalifikowani robotnicy. Mistrz może sam bezpośrednio realizować wszystkie funkcje kierownicze, jednak w dużych zespołach podporządkowanych mistrzowi, może okazać się niezbędne stanowisko rachmistrza czy też normisty, którym mistrz przekazuje odpowiednią część swoich uprawnień. W bezwydziałowej

strukturze organizacyjnej zakładu istnieje ponadto stanowisko asystenta mistrza.

W strukturze organizacyjnej zakładu produkcyjnego mistrz zajmuje pozycję kierownika, jak również kierowanego. Tak więc mistrz reprezentuje dyrekcję - najwyższy szczebel kierownictwa, jak też robotników przed kierownictwem. Dlatego też mistrz musi być "dwustronnie" obiektywny.

Mistrz jako kierownik danego odcinka produkcyjnego jest dyscyplinarnie i materialnie odpowiedzialny za cały powierzony mu majątek, ludzi, stosunki społeczne wewnątrz mistrzówki, wykonanie zadań planowych itd. Aby sprostać temu wszystkiemu mistrz musi mieć odpowiednie kwalifikacje zawodowe i predyspozycje psychiczne.

§ 5. Uchwały nr 21 Rady Ministrów z 23.01.1976 r. stanowi, że "stanowisko mistrza może być powierzone pracownikowi, który:

- 1/ ma co najmniej średnie wykształcenie zawodowe lub najwyższy tytuł kwalifikacyjny w zawodzie, staż pracy określony w taryfikatorze kwalifikacyjnym stanowisk oraz kwalifikacje i uprawnienia ustalone odrębnymi przepisami,
- 2/ ma kwalifikacje zawodowe i doświadczenie w zakresie prac wykonywanych na powierzonym mu odcinku działalności zakładu pracy,
- 3/ ma zdolności organizacyjne i umiejętności kierowania zespołem ludzi,
- 4/ odznacza się wysekimi walorami ideowo-moralnymi,
- 5/ ukończył szkolenie zawodowe wymagane od kandydatów na mistrzów i zdał z wynikiem pozytywnym egzamin przed komisją powołaną do tych celów przez kierownika zakładu pracy.

Określając wymagania kwalifikacyjne wobec mistrzów Uchwała określa, że mistrz powinien mieć wykształcenie średnie, zdolności organizacyjne i kierownicze, duże doświadczenie zawodowe oraz nienaganną postawę ideowo-moralną.

Badania dotyczące cech demograficzno-zawodowych mistrzów prowadzone były w czterech zakładach grupy elektronicznej, a mianowicie:

- Zakładach Radiowych "UNITRA-ELTRA" w Bydgoszczy,
- Zakładach Wytwórczych Głośników "TONSIL" we Wrześni,

- Zakładach Teletechnicznych "TELKOM-TELFA" w Bydgoszczy,
- Gdańskich Zakładach Elektronicznych "UNIMOR" w Gdańsku.

Na podstawie analizy dokumentów przeprowadzonej w Działach Spraw Pracowniczych wyżej wymienionych zakładów stwierdzono że: w wymienionych zakładach zatrudnionych jest łącznie ponad 10 tys. pracowników, w tym 232 mistrzów.

Badaniami objęci zostali wszyscy mistrzowie wyżej wymienionych zakładów i tak:

- UNITRA-ELTRA" 92 mistrzów,
- TELKOM-TELFA" 42 - " -
- TONSIL" 57 - " -
- UNIMOR" 41 - " - .

Badana populacja mistrzów zatrudnionych w tych zakładach jest zróżnicowana pod względem płci, ale ze zdecydowaną przewagą mężczyzn. Ogólne zatrudnienie kobiet w grupie badanych zakładów wynosi ok. 60 %, natomiast na stanowisku mistrza jest ich tylko 9. Najwięcej kobiet zajmujących stanowisko mistrza stanowią kobiety w wieku 26-30 lat.

Do najważniejszych przyczyn powodujących niechęć kobiet do podejmowania pracy na stanowisku mistrza zaliczyć można:

- pracę 2 i 3 zmianową,
- trudności pogodzenia obowiązków pracy zawodowej, z obowiązkami rodzinnymi /dzieci w żłobku, przedszkolu, trudności w zaopatrzeniu i inne/,
- przedłużony czas pracy /przyjęcie i zdanie zmiany, narady, odprawy, praca w nadgodzinach i inne/.

W grupie badanych mistrzów zauważa się, że pod względem pochodzenia społecznego większość stanowią mistrzowie pochodzenia robotniczego - 70,7 %, 16,8 % - to mistrzowie pochodzenia chłopskiego, a pozostali - inteligenckiego. Wśród ostatniej grupy tj. pochodzenia inteligenckiego na szczególną uwagę zasługuje fakt, że 12 osób w wieku 26-30 lat stanowi 42,8 % ogółu mistrzów pochodzenia inteligenckiego. Wydaje się, iż jest to następstwo zmiany pozycji mistrza i ukształtowanie się nowych wzorców karier zawodowych wśród młodzieży.

Obowiązujący w przemyśle elektronicznym taryfikator kwalifikacyjny określa dla stanowiska mistrza następujące wymogi:

- stanowisko	mistrz
kategoria zaszeregowania	IX-XV /3.100 - 5.000/
wysokość dodatku	500 - 1.200
wykształcenie	a/ średnie techniczne
	b/ tytuł mistrza w zawo-
	dzie
staż pracy	a/ 4 lata w tym 2 lata
	w komórkach produk-
	cyjnych
	b/ 10 lat w tym 4 lata
	na stanowiskach nad-
	zorczych.

Ocena zgodności kwalifikacji mistrzów zatrudnionych w badanych zakładach z wymogami taryfikatora jest pozytywna. Wszyscy mistrzowie wymogi te spełniają. Mają bowiem wykształcenie wyższe lub średnie, a mistrzowie z wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymują się 10-letnim stażem pracy.

Tabela 1.

Wykształcenie mistrzów

Zakład	ELTRA	TELFPA	TONISL	UNITRA	Ogółem mistrzów	
					l.b.	%
Wykształcenie						
wyższe	4	1	1	12	18	7,8
średnie techniczne	63	33	45	23	164	70,79
średnie ogólne	4	-	-	2	6	2,6
Zasadnicze zawo- dowe i tytuł mistrza w zawo- dzie	13	8	9	3	33	14,2
Podstawowe i ty- tuł mistrza w zawodzie	8	-	2	1	11	4,7
bez wymaganego wykształcenia na stanowisku mis- trza	-	-	-	-	-	-
Razem:	92	42	57	41	232	100,0

Zauważa, się że struktura wykształcenia kadry mistrzowskiej w danych zakładach zmienia się. Wydatnie zmalała tak niegdyś liczna grupa mistrzów z wykształceniem podstawowym, chociaż stanowią oni jeszcze grupę 11 osób tj. 4,7 % ogółu mistrzów badanych zakładów. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że ponad 70 % tj. 164 mistrzów legitymuje się wykształceniem technicznym, a 18 osób /7,7 %/ ukończyło studia wyższe. Wśród mistrzów posiadających wyższe wykształcenie zdecydowana większość stanowi grupa osób w wieku 26-30 lat. Jest ich ok. 44,4 % ogółu mistrzów z wykształceniem wyższym w badanych zakładach.

Ogólnie zauważyć można, że mistrzowie młodzi wiekiem i stażem mają wyższe wykształcenie i wyższe kwalifikacje formalne od starszych kolegów. Na poparcie tego można stwierdzić, że wśród mistrzów w wieku powyżej 46 roku życia nie ma mistrza z wykształceniem wyższym, a tylko 31 osób tj. 13,4 % ogółu mistrzów w tym przedziale wiekowym ma wykształcenie średnie techniczne. Dane te wskazują na politykę personalną kierownictwa zakładów, które powołując na stanowisko mistrzów młodych pracowników wymagają od nich odpowiedniego wykształcenia. O kwalifikacjach mistrza decyduje nie tylko wykształcenie, ale i staż pracy jak również wynikający z tego zasób doświadczenia zawodowego. Tabela 2. przedstawia strukturę stażu pracy badanych mistrzów.

Tabela 2.

Struktura stażu pracy mistrzów

	Staż pracy ogółem				Staż pracy w zakładzie				Staż pracy na stanowisku							
	ogółem	do 5 lat	6-10	11-15	16-20	pow. 20 lat	do 5 lat	6-10	11-15	16-20	pow. 20 lat	do 5 lat	6-10	11-15	16-20	pow. 20 lat
do 25	5	3	2	-	-	-	3	2	-	-	-	5	-	-	-	-
26-30	45	7	16	21	1	-	14	15	16	-	-	39	6	-	-	-
31-35	45	1	4	18	17	5	5	10	19	11	-	29	15	1	-	-
36-40	40	-	3	4	13	20	-	2	11	14	13	16	17	6	1	-
41-45	40	-	2	3	2	33	1	5	5	10	20	15	11	6	8	-
46-50	31	-	2	3	4	22	-	4	2	10	14	5	12	9	4	1
51-55	20	-	-	2	3	15	2	2	-	1	15	4	4	3	5	4
56-60	6	-	-	-	-	6	-	-	-	1	5	1	-	2	1	2
pow. 60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	232	11	29	51	40	101	25	40	53	47	67	114	65	27	19	7
%	100	4,8	12,5	21,9	17,2	43,6	10,8	17,2	22,8	20,3	28,9	49,1	28	11,6	8,2	3,1

Z badań wynika, że na ogólną liczbę 232 mistrzów 2,2 % stanowią ludzie w wieku do 25 lat. Najliczniejszą grupą, bo ponad 38 % stanowią mistrzowie w przedziale wieku 26-30 lat. Zauważyć tutaj można elementy polityki jaką prowadzi kierownictwo zakładów w zakresie awansowania ludzi młodych na kierownicze stanowiska. Z ogółu zatrudnionych mistrzów ok. 82,8 % posiada co najmniej 10-letni staż pracy, przy czym większość z nich, bo aż 42 % badanych mistrzów pracuje w zakładzie ponad 10 lat, zaś 22,8 % ponad 10 lat na stanowisku mistrza. Z tego wynika, że posiadają oni długoletnią praktykę i doświadczenie zawodowe. Wskazuje to również na dużą stabilność tej grupy pracowników. Świadczy ona także o ich silnym związku z zakładem pracy i identyfikacją celów osobistych z celami ogólnospołecznymi. Stabilizacja kadry mistrzowskiej sprzyja prowadzeniu planowej polityki kadrowej /przygotowanie kadry rezerwowej, przesunięcia na stanowiskach, awanse i inne/, a także planowaniu doksztalcania i doskonalenia.

W Uchwale Nr 21 Rady Ministrów z dnia 23.01.76 r. dużo uwagi poświęca się problemom podwyższania kwalifikacji mistrzów. Wprowadzony został tytuł "mistrz dyplomowany" i określono warunki przyznawania tego tytułu. Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach mistrzów i starszych mistrzów mogą otrzymać tytuł "mistrz dyplomowany" jeżeli:

- 1/ mają co najmniej średnie wykształcenie zawodowe albo najwyższy tytuł kwalifikacyjny w określonym zawodzie,
- 2/ są zatrudnieni na stanowisku mistrza lub starszego mistrza co najmniej 5 lat,
- 3/ ukończyli obowiązkowe doksztalcanie i doskonalenie kwalifikacji zawodowych przewidziane dla mistrzów i starszych mistrzów,
- 4/ kierują pracą zespołu na odcinku działalności zakładu pracy trudnym pod względem technologicznym i o dużym stopniu odpowiedzialności,
- 5/ wyróżniają się wynikami w pracy zawodowej, są dobrymi organizatorami pracy i mają umiejętności kierowania zespołem,
- 6/ mogą wykazać się osiągnięciami w zakresie opracowania lub wdrażania nowoczesnych rozwiązań konstrukcyjnych, technolo-

logicznych lub organizacyjnych na swoim odcinku pracy.

Warunkiem uzyskania tytułu mistrza dyplomowanego jest zdanie z wynikiem pozytywnym egzaminu z materiału objętego programem dokształcania się i doskonalenia kwalifikacji zawodowych mistrzów i starszych mistrzów przed państwową komisją egzaminacyjną.

Wnioski o przyznanie tytułu "mistrza dyplomowanego" przedstawia państwowej komisji egzaminacyjnej Kierownik zakładu pracy zatrudniającego kandydata do tytułu wraz z opinią o przebiegu i wynikach dotychczasowej pracy.

Pracownik, który uzyskał tytuł starszego mistrza bądź mistrza dyplomowanego korzysta z wielu przywilejów. § 7 omawianej uchwały precyzuje je następująco:

- 1/ W okresie pełnienia funkcji mistrza lub starszego mistrza otrzymuje stały dodatek do wynagrodzenia w wysokości 500 - 1.000 zł miesięcznie według zasad ustalonych przez Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.
- 2/ Przysługuje mu pierwszeństwo w awansowaniu na bezpośrednio wyższe stanowisko, jeżeli odpowiada wymaganiom kwalifikacyjnym, określonym w taryfikatorze kwalifikacyjnym stanowisk.
- 3/ Przysługuje mu pierwszeństwo w otrzymaniu branżowej lub zakładowej odznaki zasłużonego pracownika. Uchwała nr 21 z dn. 21.01.1976 r. w zakładach grupy elektronicznej na ogólną sumę 232 mistrzów tytuł mistrza dyplomowanego posiada 39,7 % tj. 92 osoby. W poszczególnych zakładach wygląda to następująco:
"Unitra-Eltra" - 49 mistrzów dyplom. stanowi to 53,3 % ogółu mistrzów danego zakładu.
"Telkom-Telfa" - 16 - 38 % ogółu mistrzów danego zakładu
"Tonsil" - 15 mistrzów dyplom. stanowi 26,3 % mistrzów danego zakładu
"Unimor" - 12 mistrzów dyplom. stanowi 29,3 % ogółu mistrzów danego zakładu.

Zwrócić uwagę należy na fakt, iż 46,7 % mistrzów dyplomowanych to mistrzowie w wieku 40-50 lat. Tabela 3. przedstawia wykształcenie mistrzów dyplomowanych. Z powyższej tabeli widać, iż najczęściej, bo 61 osób tj. 66,3 % mistrzów dyplomowanych posiada wykształcenie średnie techniczne. Najmniejszą grupę stanowią

Tabela 3. Mistrzowie dyplomowani

Wykształcenie	ELTRA		TELFA		TONSIL		UNIMOR		OGÓLEM		
	Ogółem mistrz dyplom.	Ogółem mistrz dypl.	Ogółem mistrz dypl.	Ogółem mistrz dypl.	Ogółem mistrz dyplom.	Ogółem mistrz dyplom.	Ogółem mistrz dyplom.	Ogółem mistrz dyplom.	Ogółem mistrz dyplom.	%	
wyższe	4	1	-	-	1	-	12	1	18	2	2,2
średnie zawodowe	63	31	10	10	45	11	23	9	164	61	66,3
średnie ogólne	4	3	-	-	-	-	2	2	6	5	5,4
zasadnicze zawodowe i tytuł mistrza w zawodzie	13	8	6	6	9	3	3	-	33	17	18,5
podstawowe i tytuł mistrza w zawodzie	8	6	-	-	2	1	1	-	11	7	7,6
bez wykształcenia wymaganego na stanowisku mistrza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem: %	92	49 53,26	42 16 38	57	15 26,32	41	12 29,27	232	92 39,7	-	-

mistrzowie z wykształceniem wyższym bo tylko 2,2 % mistrzów dyplomowanych.

Analizując ilość mistrzów dyplomowanych z danym wykształceniem do ogółu mistrzów z tym wykształceniem widać, że najwięcej bo 83,3 % tj. 5 osób posiada tytuł mistrza dyplomowanego na 6 osób z wykształceniem średnim ogólnym. W grupie badanych zakładów zauważyć można duże zainteresowanie mistrzów stałym podnoszeniem wykształcenia. Należy dodać, że do 1975 r. wszyscy mistrzowie bez wykształcenia i wymaganego na stanowisku mistrza, dzięki wydatnej pomocy tych zakładów uzyskali tytuł mistrza w zawodzie.

Oto dane dotyczące doksztalcenia i doskonalenia w "Eltrze" w 1979 r.

- szkołę średnią ukończyły - 3 osoby,
- szkołę wyższą ukończyła - 1 osoba,
- kursy doskonalące wewnątrzzakładowe ukończyło - 13 osób,
- kursy doskonalące pozazakładowe - 1 osoba.

Razem więc 18 osób, co stanowi 19,5 % ogółu mistrzów zatrudnionych w ZR "Unitra-Eltra" w Bydgoszczy podwyższyło kwalifikacje.

Z analizy materiału wynika, że aktualnie 13 mistrzów zostało zobowiązanych do uzupełnienia wykształcenia, co stanowi ok. 62 % ogółu mistrzów bez średniego wykształcenia zatrudnionych w zakładzie. W zakładzie tym pozostali mistrzowie bez średniego wykształcenia ze względu na wiek, długoletni staż pracy i duże doświadczenie zawodowe, zwolnieni zostali z obowiązku uzupełnienia wykształcenia.

Z przeprowadzonych wywiadów z mistrzami bez średniego wykształcenia wynika, iż są to w zasadzie ludzie w wieku starszym obciążeni liczną rodziną, schorowani i posiadający długoletni staż pracy. Kierują oni najczęściej odcinkami pracy, na których wykonuje się zazwyczaj roboty proste i nieskomplikowane. O znacznym zaangażowaniu w życiu zakładu, świadczy fakt pełnienia odpowiedzialnych funkcji społecznych przez 96 mistrzów /41 % ogółu mistrzów/. Najlicniejszą grupę działaczy tego typu stanowią ludzie w przedziale 30-45 lat życia. Kierownictwo Zakładów, władze polityczne doceniając osiągnięcia mistrzów w pracy zawodowej i społecznej wyróżniło odznaczeniami państwowymi i resorto-

wymi ok. 40 % mistrzów.

Sprawy zakładu są bliskie wszystkim mistrzom zatrudnionym w 4 badanych zakładach pracy. I tak np. z badań przeprowadzonych przez komórkę analiz społecznych w ZR "Unitra-Eltra" wynika, iż ok 89 % ogółu mistrzów jest bardzo zainteresowanych sprawami zakładu pracy i łączy ich silna więź emocjonalna ze swoim środowiskiem pracy, przy czym najliczniejszą grupę, bo aż 33 osoby tj. 68,7 % stanowią mistrzowie ze stażem ponad 10 lat pracy zawodowej. Niemalą rolę z punktu widzenia wychowawczego odgrywa aktywność pracowników i ich udział we współzawodnictwie pracy i wynalazczości. Obok niezaprzeczalnych korzyści ekonomicznych, rozbudzają one samodzielne myślenie, sprzyjają podnoszeniu kwalifikacji i identyfikacji celów osobistych z celami zakładu pracy. Można dodać, że we współzawodnictwie pracy aktywny udział notuje się u ok. 76 % mistrzów, zaś w wynalazczości ok. 60 % mistrzów.

Analizując dane zauważa się, że największy udział tak we współzawodnictwie jak i wynalazczości występuje w grupie mistrzów posiadających średnie i wyższe wykształcenie.

Badana populacja charakteryzuje się też wysokim stopniem aktywności społeczno-politycznej. Około 98 % mistrzów należy do związków zawodowych, znaczny odsetek stanowią członkowie NOT. Wśród młodych mistrzów dużo jest członkami ZSMP, a 75,8 % to członkowie PZPR. Jest to odsetek bardzo wysoki. Często przynależność mistrza do organizacji politycznej, społecznej czy zawodowej, jego zachowanie wobec podwładnych, kolegów i przełożonych, stosunek do pracy i otoczenia jest przez robotników utożsamiany z organizacją polityczną czy społeczną, której mistrz jest członkiem. Zachowanie i postawę mistrza w tym przypadku ukształtuje nie tylko jego własny prestiż, ale prestiż organizacji, którą on reprezentuje.

Przedstawiony materiał stanowi tylko próbę globalnego spojrzenia na zbiorowość, która stanowi przedmiot badań zasadniczych. Zmiany zachodzące w ostatnich latach w przemyśle polskim - takie jak rozwój techniki, automatyzacji, czy organizacje produkcji - stawiają coraz wyższe wymagania przed personelem zakładów pracy, w tym także przed mistrzami. Stanowią one

najliczniejszą grupę kierowników, których liczebność szacuje się na ok. 130 tys. osób. Mistrzowie są kierownikami zespołów roboczych jak również członkami zespołu zarządzania. Są oni bezpośrednio odpowiedzialni za produkcję materialną, a spoczywa na nich także szereg obowiązków natury społecznej. W ostatnim czasie, a zwłaszcza od 1967 roku dużo miejsca poświęca się ważnej i odpowiedzialnej roli mistrza w zakładzie. Bez przesady powiedzieć można, że temat ten nie schodzi ze szpalt czasopism i periodyków.

Mistrz traktowany jest coraz częściej jako niezawodny pedagog pracy działający na terenie zakładu pracy. Zachodzi więc potrzeba zajęcia się tą szczególną postacią, od której zależy w znacznym stopniu klimat i wyniki działalności społeczno-wychowawczej zakładu pracy.

PRZYPISY:

- ¹ Barczyk P., Stan faktyczny realizacji funkcji wychowawczej przez mistrza w świetle badań pedagogicznych, Prace Pedagogiczne, z. V Uniwersytet Śląski, Katowice 1976
- ² Czajka St., Przedsiębiorstwo wychowujące, Warszawa 1979
- ³ Doktor K., Przedsiębiorstwo Przemysłowe, Warszawa KiW 1964
- ⁴ Kruszyński Z., Mistrz w przedsiębiorstwie przemysłowym, PWE Warszawa 1978
- ⁵ Pr. pod red. K. Doktora, Pozycje i rola mistrza w zakładzie pracy, Warszawa CRZZ, 1978
- ⁶ Sieczyński I., Społeczno-wychowawcza rola mistrza, Warszawa CRZZ 1976